2.

Subsectio 6.a

De Tactu, ejusque objecto

189 Quaeres 1.o quodnam sit organum Tactus? Varia sit sententia apud ... 2. de anima quaest. 1. articulo 1.o

proscribendo utrinam tangendi instrumentum ... 1.a quae ponit Tactum in corde, aut juxta cor, et videtur expresse Aristotelis Lib. de somno, et de sensili cap. 2.o ubi: = Pueris juxta cor sensitivum est ipsorum = (scilicet gustus, et Tactus) cor enim oppositum est ... et est calidissimum principium ... Hanc tamen sententiam ... postea Arist.; ... falsam esse ... medicis, ac anatomicis ... non sit in corde sedes ... corporis sentiamus.

§ 2.a asserit carnem sensiterium esse Tactus. Ita Philoponus ad text. 124 Arist. et Aphrodiseus Lib. 2. de anima cap. de Tactu, cui sententiae adstipulari Arist. Libro 2.o de part. animalium cap. 1.o et 5.o ubi tangendi vim in carne sitam esse docuit.

190 3.a sententia constituit organum Tactus in solis nervis toto corpore diffusis; et si in aliis partibus corporis fit sensatio Tactus, eam dici fieri ratione alicujus nervuli ei immixti carnis, ... Ita Gallenus, Averroes, Fornelius in libro de ... facultate cap. 6. Vesalius, Albertus Magnus tract. 3. cap. 31. D. Thom. ... lectione 22. Aegidius text. 108 dubio 2.o et Scotus quaest. 2.a ... quaest 29. et alii cum ... Semery disp. 2. quaest 3. ... organum Tactus. Praecipuum fundamentum hujus sententiae est, aut sumitur ex text. Aristotelis 109 2.o de anima cap. 11. ubi carnem medium Tactus, organum vero constituit nervum.

§ 4.a sententia

§ 4.^a Sent.^a q.m P. Fabrij in Physica tract. 2.º lib. 2.º de loco propriè 68 n.º 2.º et 1.º

tenet organum tactus esse subtilissimum quendam humorem fibrosum, ac subtalem, qui per nervos, et fimbrias a cerebro descendit; aut saltem ab spinali medulla dorsi: qui quidem humor subtalis [illegible] per omnes partes illas corporis, in quibus tactus percipitur.

191 Vult quod haec sententia nos quoad judicium probabilis sensationem tactus non effici immediate ab [illegible] carne, vel a corde solo, aut a nervo aliquo toto corpore diffuso; sed ab isto humore subtilissimo intra nervos existente, non tamen ut existens sanguis invenies. Hoc ait probat in primis ex Arist. lib. 2.º [illegible], ubi a versu [illegible] ait ut aer, et aqua se se habent ad visum, et auditum, et c. Docet expresse Philosophus carnem non organum, sed medium tactus esse, sicut aer visus, et auditus; quod probat ex suis principiis, quia nempe sensibile impositum sui non sentitur, sicut album oculo tangat, aut sonus aeri ingenito, vel [illegible] sensorio [illegible] ad libitum, non fit sensatio. Deinde inferius addit talem organum tactus intus esse collocatum, ibi = ex quo etiam patet instrumentum sensus ipsius, quo res percipiunturtangibiles intus esse collocatum =. ut diximus: ergo dico, quod neque [illegible] est nervus, sed quid intus, seu intra nervum est; atqui intra nervum e cerebro descendentem non est nisi dictus humor subtilissimus, ac subtalis, proveniens ab ipso cerebro; ergo dictus humor est organum tactus.

192. Confirmatur 1.º a paritate, quia nullus nervus a cerebro descendens ad aliquam potentiam est ipsa potentia, sed est via ad illam, ut nervus opticus non est potentia visiva, sed via ad illam vel ad crystallinum, vel retinam; ergo neque organum tactus erit nervus, sed quid per talem nervum descendit e cerebro in quamcumque partem, ubi tactus fit

Dic. Confirm. 2° Quia sint bene intelligitur, quare in quocumque nervo Tactus sit praestantissimus.

Est quo dicam, quia nervus immediatum organum Tactus. Deinde intelligitur quomodo in quacumque parte cutis, et carnis sentiamus Tactum: quia ictus percussa cutis carnem, et ista nervum, et hic percussus percutit tandem ipse humor tactorius introrsus desidens: Et demum quomodo non sentimus absissionem, quando pars cutis e gutta in ampullam distendi, quia liberata sit a sua carne, et praedictus nervus in carne sit non incutens jam in hac non est organum Tactus, quia in nervo est.

193 Etsi a Philosophis logeo, inquam corporis partibus ductus nervus, et internum Tactus organum? Dicit id sit a posteriori, et ab experientia posse colligi. Nam adeps, sanguis, medulla ipsa Cerebri, et medulla ossis contenta, Liquidi humores, ungues protuberantes, cartilagines quaedam, pilli, et tunica et aliquotiens cornea, quae non constituuntur talem nervum, aut humorem tactorium non sentit. Quotiescumque igitur aliquis intercedit obex liberam viam impediens a cerebro (ut fieri amat in paralyticis et iisdem vel spasmis, aut obstructionem, vel calescentem vel obstructionem in aliqua parte (cessat Tactus omnino, quia cessat et defluere praedictus humor, et parum defluit, aut impeditur eius defluxus in via ad illas partes laesas.

§ Haec sententia facile posset defendi, si non supponeret, quod erat probandum, scilicet dari talem humorem subtilem, et subtilissimum, distinctum a spiritibus animalibus intra nervum a cerebro descendentem existentibus, progressus a cerebro, o videndis inservit sit iste nervus tactorius, ut optimus, et auscultatorius; quia tamen intra huiusmodi nervos admittamus aliquid humoris similis, quem dicamus partim visivum, et auditivum. Quare

194 Praeferenda est aliis aliis, a nobis quod tenenda est Sententia asserens partim, ut organum Tactus

Desi

residere tum i cute, tum in carne, et nervis. Ita D. Greg. Nien.
Lib. 4. Philosophiae cap. 4. D. Joan. Gram. Lib. 3. de aia cap.
23, et alii apud P. Joan. Lus. disp. 2. n. 193. Id q probat. ab ex-
periã, qua experimur, qd pungimur, nervos, cutem, et carnem sentire.
Id 2. tt. probant id praetextu ex hac 3quentia: Nam cum hic sit ad
tuendam aliis viam, et noxia quaeq; declinanda peculialiter danegy
videtur (sequitur ad eum spectare praecipere laesionem, quae primarum
qualitatum excessum maxime variari, dissolvitur; necessarium fuit ipsi
addiscendum, aut limitari ad aliquam certam partem corporis.

§ Deinde notant maxime vigere Tactum in interna cute, ea nam primarum qualitatum diias, multo melius, qm alia corporis pte, dignoscimus, quod singulari providentia factum est, ut quae nimia tactu sua ab perdere queunt, illa interius, ubi partes attigerunt, saevire possint. Sed adhuc ex ipsa cute ea pars magis sentit, quae volae manus involucrum existit, ut advertit Gallen. Lib. 1. de temperamentis cap. 10, cu qd manibus ut cui instrumentis utimur ad res tangendas, et apprehendendas.

195 Ad fundata 4ae sriae dices nihil a cerebro fi nervum tactorium in omnes ptes sensivas derivari propter spiritus alios omnino varios pro sensationibus Tactus. Nilo aut qd dicitur ex tt. 118 Arlis facile se expediet, quia demittuntur spes impressas, ac in toabs Tactus destinatas realiter a corpore; nunc enim hic ni sentiri nisi media spe. Quivis eas negant (ut e communius et probabilius) debent dicere primas qualitates v.g. calorem, dum immediate tangit cutem ee sui speciem; et primam sensationem factam in cute, ee veluti medium, utero, fuerius suas postea illuciant principaliores sensationes Tactus.

§ Ad Lm. 3 fundatum dices verum ee nullum ee nervum descendentem a cerebro ee ipsam propriam, ad qm descendit tanquam

Vehiculum

vehiculum spirituum ãtium. Caeterum õ pis, et q cumq nervos ẽ capax moveri et alterari p passiõem alicujus ẽ primis quatuor qualitatis, aut p divisiõem sui negari ñ potest in eo dari põm, et organum Tactus.

296. Ad 2am õpositiõem Resp. quod aliud ẽ dolor, aliud sensatio Tactus: dolor intensior quid ẽ in nervis; quia õfisd ẽ divisiõe õtinui, et nervi resistant tali divisi p maiorem duritiem, ac densitatem. Ideo sensatio doloris ẽ acutior in nervis, sensatio vo Tactus ẽ in ordine ad subtiliorem qualitatum perceptioẽ. Quod aũt ñ sentiamus, quando uctis in ampullam, ẽ humorem de gerãis nobis maiuscule id provenit, quia spiritus ãles omnino necii ẽ sensatioẽ Tactus eliciendã, ñ communicantur, nisi cum qm aliq geẽ species Tactis: nec adeo õ imparatq ẽ ẽtasi indolendum ẽ Cerebro, ẽ si descendunt immediantẽ ne ad illas pẽs supra dentes perveniant, ideo tum ñ õd sensatio. Ad alios siños respondendum ẽ unicã distinctioẽ videlicet, qd organum Tactus ubi ille abstruunt cẽs, sol. neg. et õced. Nam ẽ tam in qualitatẽ, qm in aliis põt relatis.

297 Quaeres 2o. An sit unica spẽs Tactus, an multiplex?

Suppositum hoc supponit destingui spẽs a Sãd, inqua ẽ primoẽ ẽ multiplicem spẽ õtendunt Avicen. Albertus Mag. 2. de aia tract. 3o. apud L. P. M. 2o. de aĩa cap. 11 quest. 2a. art. 1. Alii vo ñ levẽ fundam dat Aris. tex. 107, videlicet, qd unus sũ circa unam dum taxat õtrarietatem versatẽ, ut Visus circa albũ et nigrum; Auditus circa sonum gravem, et acutum; Olfactus circa odorem, ẽ foetorem, Gustus circa dulcẽ, et amarum; atq Tactus ñ circa unam tantum, sed circa plures õtrarietates se exercet. Quandoquid percipit calidum, et frigidum, siccum, et humidum, asperum, et tersum, durum, et molle, grave,

et

et Leve, inquibus datur quadruplex varietas: quod non est unus sensus in specie sed multiplex. D.

198 Dicendum est cum Pharmaleio lib. 8.° suae physiologiae cap. 7. q. 2.ª Illust. P. Seda, et P. Scar... tract. 2. disp. 2.ª sect. 5. 7. n. 20 tactum esse unum specie; respondeo superfluus... alio tactu. Primo apparitate aliorum sensuum, qui sunt unice solum specie. Ut visus auditus etc. 2.° Quia etsi tactilis illa contrarietates sint diversae speciei materialis, tamen in modo tangendi ex specie possunt omnes cadere sub ratione tactilis generice ... eundem modum immutandi potentiam, et ipsum organum; quem modum non inducunt tamquam ... tenendi.

199 Quaeres 3. quid nam sit objectum proprium tactus. Res objectum esse qualitates tangibiles, quales sunt primae et primariae, ac ... Probatur ex ... tactum esse calidi, frigidi, humidi. 2.° Quia tactus est ... temperamenti, qui debet ... qualitates, ... complexionem possunt immutare. Unde ... quatuor illae immutent primario, et per se illud temperamentum, ex complexione primarum qualitatum, quibus ... Merito dicenda sunt objectum tactus.

§ Dices asperum, et tersum; durum, et molle, grave, et leve, et percipiuntur a tactu: quae qualitates, nempe asperitas, et ... durities, et mollities, ... complexionem ... non sunt objectum ... tactus. ... percipiuntur a tactu, et sic ... ad illas, tamquam ad objectum primarium, et immutativum organi tactus, ... immediate neque, tamquam ad ... secundario, et ... tale organum ... primarum, ... componunt, ...

§§ Dices ... quia alii volunt cum Pelamandes disp. 14. ... illas 2.ªs qualitates esse tantum ... complicationes primarum, neque esse distinctas entitates ab illis

ad hig producta; Ex ortis ejq multo plures probabilius et comuniq negant. Vnd 2.m Psicum primarium definiendus e Tactus = Pota perceptiva primarum qualitatum =.

200 Quaeres 4.e quomo fiat sensatio Tactus? Posi calore aliquaq aliis qualitatibus producta, et recepta in manu vig calor determinat organum ipsius Tactus, et tunc elicit quidam actus vitalis, quo ipso calore vig, quid sit sensatio Tactus, nõ prima questio e; Fiet ta sensatio per qualitatem vig caloris, ipsi met organo inhaerentis, an sol existentis. R. Arriag. et VVidus ibid. 4. punct. 2.o n. 23 asserunt posse Tactum A sentire et sibi calorem inhaerentem, aut existentem in eadem pte A. Contrarium e quia ri e credibile eum deseruientem a qualitate calorem internum in ois suis pt. corporis, quo ureretur, ri elicitur in pte A sensatio caloris ibi existentis sed existentis in pte B.

§ Deinde nulla e ratio nulla experia, que suadeat calorem receptum in ipso met organo Tactus ri sensiendum e e n abest. Nulla ratio, quia ut aliqua qualitas immutet subiectum intentionaliter, satis e qd immideriate illud determinet ad sensationem sui. Nulla experia, quae eiu probabiter, solicitantem ri sentire calorem in eodem receptum organo Tactus.

201 Negatiui R. Soar. Comm. Lib. 3. de aia cap. 26. n. 2. et R. Soar. Lus. Lib. n.

204 tactum sentire qualitatem sibi inhaerentem, dicunt ql sol elicere sensationem de qualitate existente in pte vicina, aut immediata. Quia 2. Et prob. aliqui Tactus sensus ed in ultimus sensatio inhaerenti sibi qualitate, omnis ipsum met organum sed aliqt caloris siccitatis &c. exat itat nale ipsius temperamentum, atqui ex primum tale ri fieri

caleri fieri; quia idem est quia statum non sentit qualitatem sibi connaturalem, sed ipsi vicinam. Contra Aubillos opinionis negantis fuit

§ Respondet P. Uriel. Tamen quid non producit sensationem talis caloris vix connaturalis; sed hoc ideo est, quia talis, et talis praesentia objecti semper animam devocat ab aliis objectis, ut valeat ad productionem sensationis, quia talis praesentia est quasi nova aliqua, et non illi connaturalis; quod vero est connaturalis, et diuturna, non sufficienter animam vocat in sui gratiam, ut in ea de sensationem illius producat, quod Hispane dicitur — no echa de ver, atque idem organum non illius sensationem qualitatis sibi connaturalis est idoneum. Ex his omnis sequere, quam mavis; mihi quidem probabilior apparet P. et affirmatio.

202 2.ª quaestio est, an talis sensatio fiat solum a maiori intensione qualitatis extrinsecis? Id est utrum manus calida, v.g. quatuor sol sentiat calorem exsuperantem ipsos 4 gradus caloris, quos ipse habet? An vero sentiat calorem advenientem quemcumque v.g. verbo ut 3., aut 4.? Negativum statuunt non sentire nisi exsuperantias qualitatum advenientium. Est Arist. expresse tt. 118. ubi quo circa sile calidum, atque frigidum, et durum, ac molle non sentimus, sed exsuperationes, et. Et pennu eis est Divo Thom. et M. Sour. et P. Sour Lus. num. 206. Probant, quia nunquam de novo calorem sentimus, sive frigus, nisi in maius, quam habemus gradum. Aliter sileggere de individuis sile, et minus intensum in magis intensum. Et similiter; quia cum manus sunt aquae calidae, et frigidae una non sentiendo calorem, et frigus alterius.

203. 3.ª Quaestio est de illa sensatio fiat non solum a calore excedente, sed etiam a qua existente? P. Uriel dicit fieri sola ab omnibus gradibus, omni divisione et non dicitur fiat a duobus advenientibus de novo sola, etiam non a praeexistentibus. Verum Suarez volunt fieri sola sensi excessum, et sentiri

Plavis illis: i, quia facies sensum Dexesum decorum graduum sol vg
inimenti qualit; quo sit eas sensum illum Dexesum imitati in tactilem
ideo produciti sensatio abilis gradus Dedentius temperamentum
aiis agi. Et certa sensatio producta in manu frigida, a calida
vt sex, erit intensior, et sensibilior, quam producta in manu jam
calida vt 4. Ad fundum 2.° vnde lege 2. soar. sud. ri
obstare. quia gradus sunt omogennii, ac ejusd latitudinis; nam
semper pro gradibus ultimis est specialis latio, quae desumenda
1.° ab auctoritate Arilis dicentis sugra, tantum nos sentire dispa-
rantias qualitatum tactilium, idest Dexesum; 2.° quia alitis
esse sensibiliti maior sensatio caloris facta in manu jam ca-
lida, quam in manu frigida.

204 1.ª Quaestio est de adiostam sensationem den-
ti species impressae in tactiles, quae sint qualitates
distinctae a tactilibus. Resp. nego 3.° 2.° 2.° vnde. Arri-
ag. Danlius, Olano, Taberg in Physica tract. 2.° Lib. 2.° &c.
Dicendum; obserenda ad jam dictam ipsam tactilem qualitatem
vg calorem vnitu immediate organo tactus, illud ipsum organum
determinare, et compleere ad producendam sensationem tacti-
libus vg, proindeque nullam species alia in tactilia impressa, quae sit
qualitas distincta a calore vg, functiori a superfluitas jam
toties inculcata, sicut disparitas ab aliis sensibus praecipue Au-
ditus, Gustus, ~~Tactus~~ &c. Odoratus.

205 Unum tamen est ~~fere~~ satim admitenam species in-
pressas, hominum quod ab obris predictis sensibus esse
probabilem. 1.° ab auctoritate Arilis cap. 7.° tt. 78, ubi quo
quam dixerat visile positum supra sensum impedire visionem, addit
= Est aut et idem de sono, et odore; Nihil ipsorum tangens sen-
sorium facit sensum, sed ab odore, quidem, et sono medio moventi, ab
Est

abdat aut sensitivorum utrumque. Cum aut supra ipsum sensitivum aliquis ponit digitum, aut sonans, neutrum sentit; de tactu aut, et quod in tactu est simile &c = Quem et D. Thom. 19 exponens lectione 2.a ait ibi = Ostendit quod simile videtur in aliis sensibus, sicut in visu; et dixit quod eadem ratio est de sono, et odore, sicut et de colore; nullum enim eorum sentitur, si tangit organum sensus &c = addit infra = et similiter est in tactu, et gusto &c = Sed ex hoc solum probat dari aliquod medium, quia dicit hoc medium ex speciebus impressa nec distincta.

206 Probatur 2.o ab illo generali principio sensibile positum supra sensum non sentitur ex ipso immediate.

3.o quia qualitates materiales, et reales non sunt proportionatae elevationi animae, seu proprie motum aliquid [illegible] animam sensitivam, quatenus quod agit per aliquid immaterialius, debet pure mali; ergo ad quamlibet sensationem requiruntur species immateriales, quae sunt obiecta. Unde licet ipsum tactum sit praesens organo; adhuc quae impressa dicuntur quod sit praesens non motus; et in sensibili [illegible] minus mali, requiritur.

[illegible] Sed neque hoc fundamentum convincit, nam ad mittendas tales species; nam adhuc externum quidem obiectum et simul media maneant in proportionata ad determinandas species ad propriam sensationem. Ad probationem sensibile positum et &c. Patet secundo pars 4.a intelligendum esse tantum de obiecto quod per species videtur, sive realis. Et non obstante quod alii dicunt illud ex falsum esse verum, quatenus obiectum in externo ex sensitivo agit in quantum sed a vicinia

Quid sit, et quomodo fiat in Tactu Dolor, voluptas, Titillatio, Risus

Risus et Fletum.

207 Fletum est ... et ... sensatio ... dolorifera ... esse mutationem notabilem factam circa primas qualitates, vitium per intensionem maiorem aliquarum qualitatum quae inducit, aut sequitur male temperamentum, ut gravius cum aduriti: Esse divisionem continui, quid quis vulneratur, dicente Gal. L. 2 Methodi cap. 7. ibi = Vitio nocivo duo debet vitium in corporis ... quod sit doliturum, aut continuitatis solutionem oppertere esse, aut alterationem aliquam &c =. Quare alii perperam arbitranti causam doloris ... provenientis esse desolutionem temperamenti dumtaxat; alii esse solam divisionem continuum; quorum alterum sufficiat ad dolorem causandum.

§ Instandum tamen nobis pro ... de ... doloris, qui sic fit = Dolor est divisio continuitatis. Nam est ipsa qua alterati temperamentum vitale, data ... tractio ... , aut divisio continui, ideo Unionis inter tales qualitates antea convenientes ad temperamentum, ... postea.

208. Quaeritur ... an dolor alio vulnerati, aut alium dolentis sit aliqua qualitas dolorifera ad ... data, producta, ac ab omnibus aliis qualitatibus distincta. Negant ... quia talis qualitas, esset admittam a ... est superflua, proinde ... dicendum; ... igitur dicamus quid sit dolor ... ... dolor ... Dolor ... est ... disconvenientia ipsi ... ; ... dolorum est divisio partium continui, et temperamenti ... est sensatio, seu perceptio ... disconvenientis, ... dolor causalis, ... appellatur dolor absolute ob disconvenientiam

venientiam sensibilem, quae fit in tactu. 3.tio non est alius appetitus, qui est vis, et formalis dolor, cujus immediatum obiectum est dolor ille corporalis, seu sensatio tactiva, vel nimii caloris, aut alterius divulsionis continui, et temperantiae.

§§ Itaque quando quis manum urit, vel percipit tactus illam caloris intemperiem, ut est quid tangibile; statim appetitus concupiscibilis de laesione illa, quae quod nocumentum est, dolet proponente sibi prius id phantasia, sub ratione noxii, et mali. Unde proprie, et rigurose dolor formaliter est in appetitu, causative vero, obiective est in illa sensatione per se, et formaliter disconvenientes ipsi tactui.

209 Si vero quaeras a quo producatur illa sensatio dolorifera per divisionem (nam in ipsa divisione actuali, et immediate post partium, aut nihil sentitur doloris) respondetur produci ab aliqua qualitate contraria earum quae sunt obiectum tactus. Et quidem qualitas sua maiori intensione, quam opportet causatur, et fovet illam sensationem dolorosam. Illa autem maior intensio qualitatis producitur in ferro dividente, et ab ipsa divisione; sed posita tali divisione continui fit ab aliquis qualitatibus contrariis elementis ad partem divisam, et laesam; et quarum continuo fluxu fiunt diversos terminos sensibiles, quos sensibiles in parte sensitiva. Atque adeo et tales qualitates reducantur ad temperamentum pristinum, desinet quoque esse sensationem tamdiu convenientem animali, applicanti remedia, et tam variis, ac multiplex fomentum.

210 Ex dictis modo de dolore facile est dicere, quid sit voluptas. Est enim obiective, et causaliter, aliqua sensatio, vitalis perceptio obiecti maxime convenientis animali. Ista autem tactus fit, aut causatur ab appulsu qualitatum maxime convenientium, et attractione subtilium spirituum, atque aliarum partium

partium tam subtilium, qui leniti ad blandientium. Est igitur haec ea sensatio, sive actus sui tactorii, objectum immediatum actus eliciti ab appetitu sensitivo, in quo proprie, et formaliter residet voluptas.

§ Quare ipsemet qualitates, tametsi formes quae difformes tactui pertinent ad illud quatenus tangibile, et ita ejus actum terminant, quidquid actus est sensationis nec dolor est, nec voluptas proprie; etsi tamen ipsemet sensationes quae illarum qualitatum productivae sequuntur sub ratione mali, et boni praesentis ad appetitum communiter proprium doloris, et voluptatis. Sicut enim appetitui sensitivo proprie convenit ferri in bonum, et malum sensibile, ita et circa ipsum delectari, aut dolere proprie, quod non competit sensui cujus non est tendere in bonum, et malum, qua talia sunt.

Q. Quaeritur 2.o Quid sit titillatio? Est sensatio tactus in quibusdam corporis partibus acerrime vigentis. Quia vero nulla sensatio dicitur invenitur, in qua dolor quidem quo attrectationem fugimus, et nonnulla voluptas, ut de titillatione, quae dicitur est inquirant in qua proprie consistat titillatio? Videtur consistere in tactu vehementi voluptuosa, quae fit praecipue ubi arteriae multae suis finibus haerent, ut sub axillis, et plantis. Adeo enim dum scalpitur longius durescunt solent accurrere spiritus, et copia provenientes motus, quae illam voluptuosam sensationem causant in organo tactus ibidem vigentis acerrime.

§ Quare praecipuus motus localis, quo spiritus et vis provenientes motum constituit, refertur ad tactum, tanquam actus habitus praestitus a confluxum spirituum, et motus provenientis, et refertur ad appetitum sensitivum tanquam objectum voluptatis proprie in eo residentis, ut dictum est supra de delectatione. Horror autem seu fuga attrectationis, si sumatur pro subtractione corporis, est

motus

motus loquatur, ut fit; si pro interno actu imperante istam sub-
tractionem est operatio [illegible] seu servitii sequimentis cum remotam
illius sensationis.

212 Caeterum cum ex titillatione nascatur plerumque ri-
sus tamquam effectus, quaeritur adhuc quomodo fiat,
et quid sit risus? Quantum ad quid sit risus? Resp. P. Comto-
nus de ag. L. 3 de anim. sect. 2. n. 8. = Est vibratio quaedam seu
titillatio facti transversi, sive est diaphragmatis, et musculorum
thoracis, seu pectoris, et oris =. Incipit enim risus semper in diaphra-
gmate, sequitur inde motus aliorum musculorum, ac totius oris.
Unde risus est praesertim in musculis, et diaphragmate, et quasi a quo
proxime fit, est potentia motrix animae, et musculi tamquam physica instru-
menta. Porro difficultas est in explicanda causa, prout virtus
motiva animae determinatur ad causandum illum motum.

213 Dicitur igitur risus universim causari ex interno aliquo
effectu pronuntiatis seu repraesentationem ridiculi obiecti, seu
ex agitatione quapiam externa, quae motum inducat diaphragmati
aut musculorum. Primum fit afferente sensu re iucunda, et quae
risum excitare queat. Ad hujus enim repraesentationem perfunditur
animus gaudio et laetitia, qua assimiliter more impetuoso sese
dilatat, magnaque sanguinis efferventia, et vitalium spirituum
fit effusio.

Ex laetitia efferventia tam sanguinis, quam spirituum
oritur vibratio diaphragmatis, sive membranulae quam
ipse Aristot. 3. de par. anim. cap. 4. vocat succincturam praecordia
a visceribus disiungentem: ad diaphragmatis autem agitationem, et cor-
reptionem extenduntur illi musculi, qui a lateribus oris sunt,
ex quibus illa oris fit, qui risus vocatur, et eadem animum gaudio
aut laetitiae exprimitur.